

יום	יום לחדש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות	ליקוטי מ"ב	מסנה ברורה	ליקוטי עצות	שולחן ערוך
שבת	כ"ח	ל"ב	ב	חורה	רע-רעה	ב, א	
א	כ"ט	ל"ג	ג	ל"ז	רע-רע	ב, ג	
ב	ל'	ל"ד	ד	ל"ח	רע-רע	ד, ה	
ג	י'	ל"ה	ה	ל"ט	רע-רע	ו, ז	
ד	י"א	ל"ו	ו	ל"א	רע-רע	ח, ט	
ה	י"ב	ל"ז	ז	ל"ב	רע-רע	י, י"א	
ו	י"ג	ל"ח	ח	חורה	רע-רע	י"ב, י"ג	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

379 | פרשת מטו"מ | כ"ח תמוז תשפ"ד

דבר המערכת

מה נאוו רגלי בחורי החמד ב'מכינה לשיבה קטנה' דקהילתנו בין שדות הדרום ב'מושב קוממיות', כאשר יצאו לשבות שם בשבת העברה להכין נפשם ורוחם לקראת כניסתם לעולם הישיבה ולחבורות הבחורים.

בשבת שכולה התעלות זכו לשמוע דיבורים נפלאים מפי מחנכיהם ומפי ראשי החבורות, לעורר לבם הרך לקבלת עול אמיתית ולחיים של שאיפות אמיתיות ורצונות וכיסופים בוערים, לזכור מעלת עצמם ולהתחדש תמיד, ולדאוג לכך שהחברה והשותפות יחד תהיה אך ורק באופן של 'תחזיקו עצמכם יחד' להתעלות יותר ויותר ברצון אמיתי להתמדת ועמל התורה ויגיעה נכונה בעבודת ה'. ולברוח מן החשבוניות רבים שביקשו בני אדם ומן הליצנות והקריירות של עמלק הממלאים חללו של רחוב כיום.

רבי נתן הלהיב לבנו על חובת ההשקעה בלבנות הנעריים הצעירים והאיר עינינו ש"עיקר המצוה לקרב בני הנעורים דייקא, כי הם עדיין בתחילת המלחמה והנצחון, ועל כן כל מה שמלמדים ומחנכים אותם באיזה קדושה של תורה ותפילה ומעשים טובים, הוא יקר מאד, כי כל מה שעושים לעת עתה בנעוריהם איזה דבר שבקדושה, זה נשאר קיים לנצח, וגם על ידי זה יתחנכו והיו רגילים מנעוריהם ללחום מלחמות ה' וללכת בדרכי יושר. כי ה' יתברך חפץ דייקא בעבודת הילדים ובני הנעורים שהם עוללים ויונקים, כאשר מפרש הפסוק 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשביט אויב ומתנקם', מפי עוללים דייקא, שהדיבור של עוללים ויונקים יקר בעיניך מאד, ואתה מייסד ממנו יסוד עז וחזק, שעל ידי זה דייקא אתה מנצח הצוררים ומשביט אויב ומתנקם" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה ה, טז).

כמה נחוצה התחזקות זו עבורנו בימים טרופים אלו, כאשר צוררי ישראל מבקשים לאבד נשמת רוחם ח"ו, ועלינו להוסיף בקודש לייסד עוז על ידי בני הנעורים שישביטו וינצחו את עצת הצוררים, ויביאו לגאולה הפרטית והכללית מהרה.

העורכים

שפכי כמים לבך

שכל התפילות הם לריק ושהתפלות אינם עושים פירות. אבל באמת, כל מה שמרבים בתפילה נבנה השכינה ביותר וכשישתלם קומתה על ידי רוב התפילות יכמרו רחמיו ויתהפך מדת הדין למדת הרחמים".

ורבי נתן (בליקוטי הלכות, נחלות ד, יא) מוסיף על כך שטעות זו נמשכת מכוחו של עמלק "שעל ידו עיקר אריכות הגלות המר הזה, כי הוא המסית והוא המקטרג והוא המחליש את הדעת מלהתחזק בתפילה, מאחר שמטעה אותם בדעתם הלא אתם רואים שאינכם פועלים כלל בתפלתכם ח"ו, וכשמתרשלים בתפילה מתארך הגלות יותר וכל מה שמתארך יותר הגלות מחליש הדעת מלהתפלל יותר ויותר וכן חוזר חלילה".

אסור לנו להמשיך אחר מזימתו של עמלק אכזרי זה לשגות בטעות זו שהתפלות הללו הם לריק, עלינו לחזור בפינו ובלבנו את האמת ולהאמין בבירור שכל תפילה אינה חוזרת ריקם, תהא כאשר תהא, כי כולן מצטרפות לבנין הגאולה, וכפי שרבי נתן (בליקוטי הלכות, חזקת קרקעות ה, יב) מעורר בלשון קדשו: **"ואף על פי שאנו צועקים ומתחננים כל כך שנים לשוב לארץ ישראל ועדיין אנו רחוקים משם, אף על פי כן אין שום תפלה וצעקה נאבדת אפילו של הפחות שבפחותים, כי בכל צעקה ותפילה כוששים איזה חלק או נקודה מארץ ישראל עד שבעתה יחישנה, שיתקבצו כל הנקודות שכבטנו בתפילותינו ונשוב לארץ ישראל"**.

נקל לשער שצעקתו של הפחות שבפחותים האמורה כאן לא נאמרת בלהב אש ואף לא בהתעוררות ודמע, ואף על פי כן היא מובטחת שהיא כובשת ומנצחת ללא ספק.

כי גם כאשר הצעקה יבשה ודלה בדלי דלות כוחה עצום ורב, ועל כך רומז לנו הנביא (ירמיה, במגילת איכה ב-ט): "קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה' שאי אליו כפך על נפש עולליך". מהי אותה שפיכת לב כמיי!?

מבאר רבי נתן (בליקוטי הלכות, תפלת המנחה ז-מד) שהכוונה לתפילה עלובה ודלה ה"מעורבת במחשבות מקולקלות הרבה ואף על פי כן איך שהיא הקב"ה מרחם ומקבלה, מאחר שמרגיש עניותו ומתגבר להתפלל ולשוח איך שיוכל מתוך מרירות דמרירות עניותו ודלותו", ומנחת עני זו יקרה מאד מאד בעיני השי"ת עד ש"כל אדם שנבעול בכל דרגא ובכל מקום שהוא, אפילו הרחוקים מאד מאד, גם לשם מגיע התקון והעצה הזאת של קרבן עני, כשירגיל עצמו לשפוך שיחו כמו השופך מים! אפילו אם נדמה לו שהוא בלי שכל ובלי כוונה הראוי! אף על פי כן את כל אשר עם לבבו ישפוך

המשך בעמוד ד'

הוא מתבייש קצת על עוצם יבשות לבו, בימי בין המצרים אומר הוא 'תיקון חצות' באמצע היום, אך המילים יוצאות יבשות וחסרות טעם. היכן הן אותן דמעות רותחות שהיו מלוות אמירה שכזו אצל עובדי ה' האמיתיים?! לבו לב אבן סתום ומגושם שלא מרגיש את עוצם גלותו, האם יש ענין באמירה זו, האם תצמח ממנה תועלת כלשהיא ביחס לגאולה הפרטית והכללית!?

אין מקרה בעולם, לא לחינם נזדמנה פרשת מטות בימי בין המצרים, "כי פרשת מטות מדבר מענין נדרים שעל ידי מצוה זאת רואים ומבינים גודל עוצם כח הדיבור, שתיכף כשמבטא בשפתיו צריך לקיים ככל היוצא מפיו כי בזה רואין גדולת האדם הבעל בחירה שיש לו כח פועל לעשות לעצמו מצוות חדשים שלא נצטוו בהם" (ע"פ ליקוטי הלכות, ברכות השחר ה, ז).

בימים אלו אנו צריכים חיזוק גדול לכח הדיבור שלנו, מכיון ש"עיקר הגאולה ובנין בית המקדש יהיה על ידי תפילותינו וצעקתנו כידוע" (ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט), וזה כמעט כאלפיים שנה שאנו חוזרים ומבקשים, מתפללים, מדברים ומייחלים לגאולת ישראל ובנין בית המקדש, אך לעינינו נראה רק ש'מיום שחרב בית המקדש כל יום קללתו מרובה מחברו' (סוטה מט), הלבבות מתמעטים וחלישות הדעת גוברת שמא הכל לריק ח"ו. ועל כך צריכים אנו חיזוק לידע ולהאמין שדיבורו של בר ישראל עצום ונורא הוא, ושרשו בפליאות החכמה גבוה מעל גבוה, ושאינן שום דיבור נאבד על אף שהוא נאמר בלא לב כראוי.

אם התורה באה ללמדנו 'גודל עוצם כח הדיבור' מדיני נדרים, הרי בהכרח שעצום ונשגב כוחו של דבור גם כשנאמר בלא התלהבות והרגשת הכאב כראוי, כי גם מי שנדר מתוך יבשות עצומה חל עליו הנדר ופעל פועלתו עד שמי שמים, וכך גם באבלותנו והשתוקקותנו לגאולת הכלל והפרט, שבוודאי אין שום דיבור נאבד והכל מצטרף לבנין המקדש הכללי והפרטי, כי אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו וכל אשר בידנו לעשות נעשה, פעמים בלב שלם ובווער ופעמים ביושב ובחברה.

רבינו הקדוש (בליקוטי מוהר"ן ח"א ב) חיזק ידינו על כך ש"כשאנו רואים אורך הגלות ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני ישראל שטועים ח"ו בלבם

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

פעם באמצע החורף מצאנו את רבי חיים קיבליטשער שוכב על השלג כשאומר לעצמו: "כבר נפטר רבי חיים, כבר נפטר רבי חיים", וכן כמה פעמים. "רבי חיים איז גישטארבן". כדרך שמקריזין על פטירתו של אדם, ונעשה כך כדי שיזכר היטב היטב מיום המיתה ועולם הבא, ושללא יעבור ענין זה מדעתו.

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 6:59 - ניץ החמה 5:54 - מוזיק"ש 8:26
צאת השבת 8:12 - צאה"ש לר"ת 8:50

מידה כנגד מידה

והנה קמתם תחת אכתיכם תרבות אנשים חטאים

"איתא במדרש (הובא בספר חסידים סימן קל"ז ובראשית חכמה שער ענוה פרק ח'): 'בשביל שאמר משה לבני גד 'תרבות אנשים חטאים, נענש שכן בנו עבד לפסל מיכה' והדבר קשה, מה ענין זה של תרבות אנשים חטאים, לעונש שלו שיעבוד בן בנו עבודה זרה?"

והתירוץ, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות דף קי"ב): 'כל הדר בחוץ לארץ כאילו אין לו אלוה', ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת דף ק"ז): 'החושד בכשרים לוקה בגופו'. ומשה היה חושד אותם שבני ראובן ובני גד אינם רוצים בארץ ישראל שום חלק, נמצא שאין להם אלוה. בשביל זה נענש בן בנו שלא היה לו אלוה, כי הם כשרים היו בדבר, כי רצו ליטול חלק בארץ גם כן כמובא" (ליקוטי מוהר"ן, קד).

מזכי הרבים או מחייבי הרבים?

והנה קמתם תחת אכתיכם תרבות אנשים חטאים

"איתא בגמרא 'כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גזלו מנחלת אבות, שנאמר תורה זוה לנו משה מורשה' וכו'. וכיון שראה משה לבני ראובן ובני גד מניאין [לב] בני ישראל מנחלת אבותם, בשביל זה קרא להם 'תרבות אנשים חטאים', ותרגם אונקלוס: 'תלמידי גובריא חייביא'. הדבר הזה קיבלתם מרבניכם, שרבכם גזל מכם הלכות, והלכות הם נחלת אבות כנ"ל. ועתה גם אתם הולכים בדרכי אבותיכם, ורצונכם לגזול מישראל נחלת אבותם. ובפרק קמא דבבא בתרא (דף ח"ג): 'ומצדיקי הרבים ככוכבים אלו מלמדי תינוקות', ועכשיו שראה שהם מחייבים רבים, שמניאין לב בני ישראל, מסתמא גם רבם אינם מצדיקי הרבים, אלא מחייבי הרבים. בשביל זה קרא להם 'תרבות אנשים חטאים', ותרגם אונקלוס: 'תלמידי גובריא חייביא'" (ליקוטי מוהר"ן, קג).

היכן הם 'ערי המקלט' בימינו?

ערי מקלט תהיינה לכם

"מי שרוצה לחסו על חייו, להציל נפשו ממיתה עולמית ולהינצל מסטרא דמותא, שהוא בחינת כפירות, ולזכות לאמונה שלימה שהיא עיקר החיים, צריך לנסוע ולבוא אל הצדיקים והגלוים אליהם, שזה סוד ארבעים ושמונה ערי מקלט, שישבו בהם הכהנים והלוויים, שהיה צריך הרוצח לנוס ולברוח לשם, וארבעים ושמונה ערים אלו הם כנגד ארבעים ושמונה תיבות שבפרשת שמע ישראל, שהיו יסוד האמונה הקדושה" (עצות ישרות, צדיק י. ע"פ ליקוטי הלכות, תחומין ה, לז).

שאלה:

כבר זמן רב שאני טרוד מאד בטרדת הפרנסה, ועוברים שבועות וחדשים ואף שנים שאני מצפה ומקווה לצאת מטרדה זו ולהתיישב ללמוד בהתמדה, ועדיין איני רואה את הישועה באופק. ואיני יודע כדת מה לעשות?

תשובה:

כבר הזהירונו חכמינו ז"ל: "אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמה לא תפנה!" (אבות ב, ג). ואם חז"ל ראו לנכון להזהירנו "אל תאמר", אין ראייה טובה מזו שרוב בני האדם אכן אומרים זאת - - -

כי אכן כך; רוב ככל בני האדם מסתובבים עם מחשבה מוטעית, ואומרים לעצמם "לכשאפנה אשנה"; 'אני רוצה מאד ללמוד ש"ס ופוסקים, תנ"ך ומדרשים, נגלה ונסתר, אך ביתיים זה לא מסתדר לי. כשהמצב ישתנה קצת לטובה, אוכל לשבת וללמוד כאשר עם לבבי..."

לא רק לגבי לימוד התורה כך, אלא גם בכלל בעבודת ה', מסתובבים אנשים רבים עם תחושה, שמצבם - הרוחני או הגשמי, הנפשי או הכלכלי - הוא הגורם להם שלא יוכלו לעבוד את ה' כראוי.

וכפי שמתאר מוהר"ן ת:

"שנדמה לכל אחד כאילו ה' יתברך אינו מתנהג עמו במשפט הישר והצדק, כאילו אי אפשר לו לעמוד בנסיון כפי מה שה' יתברך מתנהג עמו. כי רוב העולם צועקים שאינם יכולים לעבוד את ה' יתברך מחמת חסרון הפרנסה. נמצא לפי דעתם חסו ושלום, ה' יתברך מעוות המשפט נגדם, שרוצה שיעשו מה שאין בכוחם לעסוק בתורה ועבודה בחסרון פרנסה כזאת.

אבל האמת בוודאי אינו כן, כי צריך כל אחד להאמין כי צדיק ה' וישר משפטי, ובוודאי אינו בא בטרוניא עם בריותיו ואינו מבקש מהאדם שיעשה מה שאין ביכולתו. ובוודאי הוא יתברך יודע שזה עיקר הנסיון של זה האדם, שיחטוף עתים לתורה ועבודה מתוך דחקות הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'כל המקיים את התורה מעוני' וכו', וכן בכל מה שעובר על האדם.

אף על פי שלפי שכלו קשה לו לעמוד בעניינים אלו שעוברים עליו, אף על פי כן צריך להשליך שכלו וחכמתו ולהאמין כי ישרים דרכי ה' ומשפטי, ובוודאי הוא צריך לעבור בזה העולם בעניינים אלו שה' יתברך מתנהג עמו; בעשירות או בעניות, או בהתגברות התאוות והרעיונים וכו' וכו'. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'הלל מחייב עניים, יוסף מחייב הרשעים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב העשירים'. וזה כלולים כל המדרגות שבעולם, כי אין עני מהלל, ואין התגברות והתגרות כמו שהיה ליוסף הצדיק, וכן אין עשיר כרבי אלעזר בן חרסום" (ליקוטי הלכות, נתיקין ה, ט).

גם אלו שאין להם 'טענות' על הנגהת ה' עמם, ופחות-או-יותר אין להם בעיות מיוחדות בחייהם, טועים גם הם לחשוב שבדיק "היום" בו הם עומדים כעת, אינו מסוגל כל כך להיכנס לעבודת ה' והתמדת

אל תאמר לכשאפנה אשנה!

התורה כראוי, וכדאי להמתין למחר או לשבוע הבא...

וכפי שמתאר זאת מוהר"ן בארוכה, וכתב:

"שהאדם רוצה לדחות זה היום, עד שעל פי הרוב נדמה לו כאילו אין זה היום נמנה ונספר כלל בימי חייו, כאילו היום הזה אי אפשר לעבוד את ה' יתברך... כאשר נמצא זה ברוב בני אדם שאינם מפקחים על דרכיהם היטב.

בפרט כשיש לו איזה סיבה ומאורע, לטוב או להיפך חסו ושלום, שאז היום מתבלבל אצלו לגמרי, עד שרוב ימיהם כלים בזה להבל ולריק רחמנא ליצלן. כגון: ביום זה הוא יריד וימא דשוקא, וביום זה צריך לחשב חשבונותיו, ובזה היום יוצא לדרך, ובאלו הימים הוא בדרך נע ונד ומטולטל, ובזה היום בא מן הדרך וצריך להרים המשאוי מעל העגלה ולסדר הסחורה ולחלקה כראוי וכו'. וביום זה מזדמן לו איזה מריבה וקטטה עם אחד, וביום זה נקרא על איזה סעודה, וכיוצא בזה ביטולים ובלבולים שונים בכל יום יום, עד שכמעט בכל יום נמצא בו ביטול ובלבול גדול. ואפילו בשאר הימים שאין בו מאורעות כאלה, נדמה לו גם כן על פי הרוב בכל יום כאילו היום הזה אינו כלום" (ליקוטי הלכות, פקדון ד, ט).

הן על טעויות אלו וכיוצא בהן, הזהירו אותנו חכמינו ז"ל: "אל תאמר לכשאפנה אשנה"; אל תתפתה לשקר הזה, הדוחה את האדם מיום ליום מחדש לחודש ומשנה לשנה.

אל תמתין ליום בו תגיע אל המנוחה ואל הנחלה, ותיפנה לעסוק בתורה בהתמדה. שכן, מי ערב לך שיעיג אי-פעם היום המיוחל הזה?! "שמה לא תיפנה!?" - - -

"שמה לא יפנה לעולם, כי לא ידע האדם מה ילד יום, שעסקו של עולם מתחדש יום יום, ומדיח את האדם מדבר לדבר ומטרדה לטרדה, ונמצא כל ימיו יוצאין בבהלה אם לא יתן פנאי על כל פנים וידחק עצמו לעסקה של תורה" (ספר החינוך, מצוה תי"ט).

גם אם אכן תיפנה ותיפטר מהבעיה המטרדה אותך כעת, הרי שתגיע בעיה וטרדה אחרת. "כי אין מחסור לעניינים המתחדשים בכל יום, ונמצאת יוצא מן העולם בלא תורה!" (רבינו יונה על מסכת אבות, שם). לדוגמה:

אתה סובל כעת מעניות ודוחק רח"ל, ואתה טרוד מערב עד בוקר בגלגול חובות - גם אז, "אל תאמר לכשאפנה" מעניתי ואתעשר "אשנה". שכן, גם אם אכן יבוא היום ותזכה לעשירות מופלגת, גם אז הרי "לא תיפנה" מבלבולים וטרדות אחרות...

"כי אפילו אם תבלה ימך בעשירות, אי אפשר שלא יעבור על האדם בלבולים וטרדות רבות והרפתקאות בלי שיעור, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה וכמבואר בפסוקים רבים כי אדם לעמל יולד" (עלים לתרופה, מכתב מיום י"א טבת ת"ר).

והדרך היחידה לזכות לכתרה של תורה ולעבודת השם באמת, הוא אך ורק: להכניס ללב את דברי חז"ל "אל תאמר לכשאפנה אשנה", ולהתחיל לחטוף!

פנינים מאירים וחדושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמעט שליט"א אשר ציין ורשם לפנינו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת מטות

כשירדוש את ה' מן המיצר יצא אל המרחב

ולא נפקד ממנו איש (במדבר לא, טו). כתיב (תהילים קיט, מה) ואתהלכה ברחבה כי פקודיך דרשתי, פירוש שהלכתי בבחינת רחבה ולא בבחינת מיצר וגבול, והיינו מפני שפקודיך לשון חסרון, כמו ולא נפקד ממנו איש, פירוש מקום שהיה חסר ממך כביכול, שהיה צמצום ולא נתגלה בו כבודו ויתברך, שם דרשתיך, באותן המדות והמקומות שהיו רחוקים ממך שם דרשתיך עד שמצאתי והראתי

התגלות כבודך גם שם ולית אתר פנוי מינך וכו', וזהו דרשתי לשון דרש כמו מי שדורש איזה פסוק שענינו אינו עולה יפה ונראה חסר איזה תיבות והוא ממלא אותו ומראה בפירושו שאינו חסר כלום, כך אמר דוד אפילו במקום שהיה נראה לפני המוני עם שאתה חסר משם וזהו סוד הצמצום, שם הראיתי גדולתך והתגלות כבודך ולכן זכיתי בעצמי גם כן שיצאתי מן המיצר והצמצום ואתהלכה ברחבה.

(ספר דגל מחנה אפרים פרשת ראיה)

שיפוצים בבית המדרש

השבוע למדנו בשולחן ערוך (סימן קנב) מדיני הריסת ובנין בית הכנסת, והדבר נוגע בכל פעם שמעוניינים לעשות שיפוצים בבית המדרש ולשנות תוכניות בבנין בית מדרש, או שרוצים להחליף מזגנים אינסטלציה מערכת עלקטרי וכדומה, שצריכים להיזהר לעשות את זה באופן המותר.

ג' חששות של איסור

מבואר בדברי הפוסקים שקיימים ג' חששות בדין זה; א. חשש איסור נתיצה. ב. חשש שלא יהא מקום להתפלל באותו זמן של השיפוץ. ג. חשש אולי לאחר שיסתרו יקרה אונס ולא יחזרו לבנותה כראוי. כדלהלן;

חשש א - איסור נתיצה

כתב המשנה ברורה (סק"א): 'אסור לסתור שום דבר בבית הכנסת, והנותץ עובר בלאו שהוא כנותץ אבן מן ההיכל, שנאמר 'את מזבחותם תתצון ואת מצבותם תשברון לא תעשו כן לה' אלקיכם', שבת הכנסת ובית המדרש נקראים גם כן מקדש מעט'.

סותר על מנת לבנות

לאיסור זה יש היתר, אם נותץ על מנת לבנות, שנתיצה על מנת לבנות אינו נקרא נתיצה אלא בניה. אך יש מחלוקת הפוסקים אם ההיתר הוא דוקא לחזור ולבנות את מה שנתץ, או שמספיק בזה שאינו נתיצה של השחתה ויש מנתיצה זה איזה ותעלת בבית הכנסת. לשיטת ה"ט"ז (סימן קנב סק"ג) אין היתר רק אם חוזר ובונה את הנתיצה, ומטעם זה אסר לעשות חור בכותל בשביל להחזיק בה הסטנעדעל, שעושה גומא ואינו סותרו. מאידך, האליה רבה (סק"ד) מתיר שאין זה נתיצה של השחתה אלא לצורך המתפלל. ובמשנה ברורה (סק"ב) הכריע להקל.

אמנם היתר זה הוא דוקא אם הורסים משהו בבית מדרש לצורך הבית מדרש עצמו, ולדוגמא; מורידים קיר כדי להרחיב את הבית מדרש, פותחים חלונות בקיר הבית מדרש בשביל להאיר, עושים חורים כדי להתקין מזגנים, וכדומה. אבל אם הורסים איזה דבר בעזרת גברים בשביל העזרת נשים, שמורידים חצי קיר בבית המדרש לצורך העזרת נשים שישמעו וישתתפו בתפלות, או שרוצים לפתוח פתח נוסף בבית מדרש נוסף לצורך הגבאי או הרב, או שמורידים מזגן בעזרת גברים כדי להתקין בעזרת נשים וכדומה, אין בזה ההיתר של סותר על מנת לבנות, שאין הבנייה לצורך הבית מדרש (ח"א הל' ע"כ ס"א כלל פי דין טו, ו"ע משנת יוסף ס"ח ו"בפס"ת הע' 20).

היתר מכירה

האבני נזר (או"ח סי' לג) מביא עצה להיתר איסור נתיצה על ידי מכירה, שאם מוכרים אותו דבר שרוצים להרוס למישהו, והכסף שנותן נופל לבית הכנסת, יוצא אותו דבר לחולין, ומאחר שפקע ממנו קדושת בית הכנסת מותר להרוס. והוא מבוסס על פי מה שנספק בסימן קנ"ג (סק"ה) שיש רשות ל' טובי העיר למכור בית הכנסת ויוצא לחולין, וכתבו האחרונים שגם בבתי מדרשות שלנו אין יש גבאים הממונים על פי הציבור בכל עניני הבית כנסת יש להם רשות לעשות כן (ע"י ש"ת דברי מלאכי ח"ה סי' יא ועוד).

רחיצה בתשעת הימים

שמתמלאים זיעה ונחשבים כאיסטניסים, אבל הביא על זה בשם רב האי גאון שלא כל האומר איסטניס אני שומעין לו, ורק באדם שאם לא ירחץ יבוא לידי צער הרבה ויסבול ממיחושים נחשב כאיסטניס. ואם כן לפי מה שפסק הרמ"א כשיטה המחמירה משמע שאין להקל לסתם בני אדם בשביל החום ששורה בחודש אב.

וכן מובא בשם החזון איש והקהילות יעקב שלא רצו להתיר לעשות אפילו מקלחת קרה בחום הכבד בבני ברק (כ"ה באר"ח ח"ב עמ"ל קלג, הליכות והנהגות עמ"ל טו). וכן א"י ז"ל בעל הקנה בושם היה מחמיר בזה.

אבל בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' עז) כתב: 'פה ארץ הקודש שלפעמים החום גובר ומזיעים הרבה מותר לרחוץ גם כל גופו בצונן, ויעשה זה דרך אברים אברים לא בבת אחת, והדבר מסור ללב ירא ה' מתי להקל בזה'. וכך כתב האגרות משה (ח"ד סי' פד) שביום חום יש להקל גם בשו"ת רבבות אפרים (ח"ג סי' שג) מביא עדות בשם החזון איש דבני תורה שמצטערים מאוד מהזיעה ומפריע להם ללימודם מותרים להתרחץ במים קרים ובלב סבון.

ונראה כי מי שהחום מעיק עליו ורוצה להתרענן על ידי רחיצה אסור להתרחץ, שהרי זהו עיקר המנהג לאסור. אבל מי שסובל מגירודים מחמת החום ואינו יכול לשבת רגיל ולהתרכז, או שסובל מריח רע מחמת הזיעה, או שמרגיש דבוק ממלמולי זיעה, או אדם שאם לא יתרחץ עלול לבוא לידי שחין וכדומה מותר להתרחץ כפי דרגת הצורך (ע"י משנ"ב סק"פ וסקצ"ב ונדרים פא. ובכורות מא.).

הרמ"א בשולחן ערוך (סימן תקנא ס"ז) פוסק: 'נוהגים לא להתרחץ בתשעת הימים אפילו במים צוננים, ורק רחיצת פנים ידים ורגלים בצונן מותר'. וכתב הב"ח (סי' תקנא) שבגמרא במסכת תענית (כ"ט) לא מצינו שהחמירו רק בתספורת וכיבוס בגדים שנעשים לצורך תענוגי הגוף, אבל רחיצה שנעשה גם בשביל שמירת בריאות הגוף וחיי הנפש, שמנקה את הגוף שלא יתדבק בו כל מיני חלאים, לא אסרו קודם תשעה באב, אלא שנהגו הראשונים לאסור גם רחיצת הגוף ואסרו לפרוץ גדר.

ומבואר בפוסקים שהמנהג היה לאסור רק רחיצה שתם הבא לרענן את הגוף, שרחיצה שנעשה בשביל לשמור את בריאות הגוף מרענן ומענג את הגוף. אבל במקרה שהרחיצה בא להעביר לכלוך קיים, מותר לרחוץ גם במים חמים, שרחיצה כזו שלא נעשה לרענן את הגוף אלא להעביר את המזריע, אינו נחשב רחיצה של תענוג ומותר.

והנהגה בהלכות יום כיפור (סימן תקנא סק"ב) פסק המשנה ברורה שאם יש הרבה זיעה ורוצה לרחוץ להעביר הזיעה מותר להתרחץ, שאין זה רחיצה של תענוג, ומסיים, שאמנם מי שאינו איסטניס ואין צורך לרחיצה זו כל כך, נכון להחמיר שלא לרחוץ בשביל העברת הזיעה. ולפי זה יש להסתפק האם בזמנינו ששורר חום כבד יש היתר למי שמזיע להתרחץ בתשעת הימים.

ויש להביא ראייה לאיסור משו"ת מהר"ם ברונא (סי' יב) שהביא מחלוקת הראשונים אם מותר לרחוץ במים צוננים, והסביר שטעם המקילים היא מפני רוב החום שיש בחודש אב

כותליו ליפול, סותרים אותו מיד ומתחילים לבנות במהרה ביום ובלילה, שמא תדחק השעה וישאר חרוב' ע"כ.

וכתב בשו"ת אריה דבי עילאי (סי' ג) שאין צריך שיהא סכנת התמוטטות מייד, אלא אפילו עדיין הבית כנסת יכול להחזיק שנה ושנתיים עד שיפול כיון שבמשך הזמן לא יחזיק מעמד מותר מיד לסתור כדי לבנות. ולפי זה אם מערכת המיזוג או מערכת אינסטלציה מקולקל מותר מיד להרוס בשביל לתקן, הגם שאפשר להמשיך עם זה בקושי כיון שאינו מסוגל להחזיק זמן מרובה. אבל אם אפשר להחזיק זמן מרובה רק שרוצים לשפר את האיכות אסור.

המקום קטן צר למתפללים

בביאור הלכה (ד"ה דינא) מבואר שאם הבית מדרש קטן מהכיל את כל ציבור המתפללים נחשב כ'חזי ביה תיהא' ומותר להרוס בית מדרש קטן בשביל לבנות אחר כך בית מדרש גדול במקום זה. וכן האריך בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' י) שכן הוא הסכמת הפוסקים להתיר להרוס בית מדרש קטן שאינו מכיל את כלל הציבור בשביל לבנות בית מדרש גדול המכיל את כולם.

אך כתב בשם הנודע ביהודה (תניינא או"ח סי' יט ע"י) שזוהר א"ק ממשיך רוב השנה אין הבית מדרש מכיל את כולם, אבל אם במשך השנה

מכיל את כולם, ורק בימים נוראים שמתרכזים מכל המקומות אינו מכיל את כולם אין זה נחשב ל'תיהא'. וכן מבואר בשו"ת כתב סופר (סי' ז) שאם נכנסים בבית מדרש רק שהמקום צפוף ורוצים שיהיה מריווח יותר גדול, אין בזה ההיתר של תיהא, ואסור לסתור קודם שבונים.

היתר בית כנסת חילופי קבוע

נחלקו הפוסקים באם יש בית הכנסת קבוע בעיר שהמתפללים יכולים להתפלל שם בקביעות, שאותו בית כנסת מתנהל באותו נוסח ובאותו סגנון שרגילים בבית כנסת זה, אם מותר לסתור קודם שבונים. ובמשנה ברורה (סק"ה) הביא מחלוקת בזה, ולמעשה מצדד בביאור הלכה (ד"ה שלא) להקל לסתור על מנת לבנות. אבל למעשה אין דבר זה מצוי כיום, שדרך כלל יש לכל בית מדרש מגוון מיוחד שלו.

אמנם בשו"ת כתב סופר (שו"ת) צידד להקל באופן שדואגים למקום חילופי זמני למשך כל זמן הבנייה, וחותרים חוזה בערבונוט ובטחונות על מקום חילופי זה לזמן בלתי מוגבל. בצירוף שכל אנ"ש מהבית מדרש דואגים לכסות את הוצאות הבנייה ומשלמים על הבנייה. ובשו"ת מנחת יצחק (שם) סמך על תשובה זו להקל בבית מדרש שהמקום צר למתפללים ביומא דפגרא, בצירוף היתר מכירה.

ועל למוד הפוסקים הזוהר מאד מאד ביוזר מפל תלמודים... והוא תקון גדול מאד מאד... ואמר, שפלא איש ישראל מיהב ללמד בכל יום ויום פוסקים ולא יעבר.

ר' חיים כ"ץ (ב)

כפי שראינו בשבוע שעבר, שרבי חיים סייע בידי מוהרנ"ת בהדפסת הספרים.

ואכן, ר' חיים בעצמו הזדרז לכתוב למוהרנ"ת מכתב מאמצע הדרך, עוד קודם שהגיע לביתו ללעמבערג, והודיע לו שיש מקום לעסוק בהדפסה. ועל זה ענה לו מוהרנ"ת ז"ל מכתב הלה:

"אהובי מחותני, ידידי כנפשי, הרבני המופלג"

"בעזה"י יום ב' נשא תקצ"ד לפ"ק, ברסלב. מרחוק אקרא לשלום אהובי מחותני ידידי כנפשי הרבני המופלג הנגיד המפורסם שלשלת היוחסין מו"ה חיים הכהן, יהי ה' עמו ויעלה מעלה מעלה בתורה וגדולה עד כי יבא שילה אכ"ר.

"עוד ינוב כשיבה טובה והיה כגן רטוב"

האירו מול עבר פני אמרותיו הנעימים, ושש אנכי על אמרותיו כמוצא שלל רב, ובקשתי מעת מעלתו שכאשר יבוא לשלום לביתו נאווה קודש אל יתרו של לקיים הבטחתו לכתוב לי מיד משלמו הטוב, ובפרט אודות ההדפסה שיראה לדבר עם המדפיסים דשם אם אוכל להדפיס שם הספרים שלנו, וכמה הוא רוצה בעדם, ובאיזה עוליהם. הכל ישאל כחכמתו, ויודיעני מיד לק"ק טולטשין לבני ר' יצחק שטערין-הארץ כידוע למעלתו. יתר מזה אין הזמן מסכים להאריך, ושלומו יגדל וא יצליחו ה' בכל אשר יפנה, עוד ינוב בשיבה טובה והיה כגן רטוב. דברי אוהבו באמת לנצח ומצפה לתשובתו נתן מברסלב" (סי' ק"ט)

זירוז אחר זירוז

ומכאן מתחיל חליפות מכתבים ופרישות שלום בעלים לתרופה בין ר' חיים לבין מוהרנ"ת ז"ל ותלמידיו בענין ההדפסה, ומוהרנ"ת עמד על המשמר בכל עת וזירוז וחיוק ועשה כל מה שבידו עד שיצאו הספרים כלולים בהדרגה.

והרי כמה מהם:

"מאליך תבין כמה צריכין לטרוח על עסק כזה"

"ד' נשא ב' תקצ"ד. גם תקבל אגרת לר' חיים הכהן מלעמבערג, ותשתדל לשלוח מיד לק"ק קאמינקע, ואם יתמהמה עד שתבין שכבר נסע משם לא תשלחו כלל, רק ראוי לך לזרז בזה הרבה לשלוח אליו האגרת מאד, כי מאליך תבין כמה צריכין לטרוח על עסק כזה, אולי תצמצם מזה ישועה גדולה, כי כך השם יתברך מנהיג עמנו בחסדו ונפלאותיו בכל עת, כי כל מה שזכינו לגמור עסקיו הקדושים בפרט בענין ההדפסה הכל היה בדרך נפלאות כאלה, ואנו מחויבים להשתדל ולעשות מה שמוטל עלינו, וה' הטוב יעשה הוא התחיל הוא יגמור. ה' יגמור בעדי נתן הנ"ל" (סי' ק"מ)

התחדשות ההדפסה

והנה משנת תקצ"ד עד שנת תקצ"ט לא מצינו שיזכיר אותו מוהרנ"ת ז"ל, כנראה מפני שמיד אחר זה התחיל לבעור תוקף אש המחלוקת על מוהרנ"ת ז"ל עד לב השמים, ולא היה שייך שיעסוק אז בזה, ולכן לא עסק אז בהדפסה. אמנם בשנת תקצ"ט ששקטה המחלוקת ואחר ששב מוהרנ"ת מגלותו מעיר נעמרו לביתו ולמקומו ולעירו ברסלב, מיד התחיל עוד הפעם לכתוב ולזרז את ר' חיים מה שיש לעשות בזה.

"ג' דברים ת"ר... היום עשה ה' בנפלאותיו שיעשיתי עמו מעמד ומצב והתקשרות בכתב לעסוק בעסקינו, ועדיין לא נתתי לו אפילו פרוטה אחת, רק כאשר יתחיל בחסדו יתברך בקרוב לעסוק בזה, יתן לו ר' חיים נ"י איזה סך מועט" (סי' ש"ד)

"טו"ב אדר ת"ר ברסלב... ויקבל אגרת לר' חיים כ"ץ ובתוכו אגרת לר' אפרים מ"ס, וזרזו לשלוח מיד בפאסט ראשון בלי עיכוב, ואם ירצה יוסיף קצת, וכך ראוי לו שגם אתה תפרוס בשלומנו באהבה, ותבקשו שימחול להשיב לי מיד תשובה ברורה על דברי כאשר ביקשתיו שם, ובוודאי תעשה הכל על צד היותו טוב, כי זה האגרת נחוץ מאד שיגיע שם בזריות, והשם יתברך יושיעני לקבל משם תשובה בזריות, וה' הטוב יגמור בעדי לטובה, יתר מזה אין פנאי להאריך" (סי' ש"ח).

"ג' בהעלותך תר"א... לעת עתה יקבל מכתב הרצון פה לשם, ואם תרצה תוסיף על דברי לזרז את ידידנו ר' חיים שישביני מיד תיכף כשיגיע לידו מכתבי זה, כי אני צריך לנסוע לדרכי לשלום וכו', ובעל הרחמים וגדול העצה יתקנני בעצה טובה למען שמו באופן שנזכה לגמור עסקיו הקדושים בשלימות כראוי, לא לנו וכו'" (סי' ש"ג)

נבוכדנאצר - שכרו ועונשו

בשכר ארבע פסיעות שלמתי לאותו רשע, שרץ אחר כבודי - אתה תמה, כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב, שרצו לפני כסוסים - על אחת כמה וכמה.

והביאו שם בגמ' המעשה של ארבעת הפסיעות, שהיה זה בעת שחלה חזקיהו מלך יהודה ויתפלל אל ה' ונתרפא, ואז עשה ה' אות ומופת שלפני שקיעת השמש חזרה אחרנית עשר מעלות, ונתפרסם הנס בכל מדינות העולם, עד שהמלך מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל תמה ואמר: איכא גברא כי האי, ולא בעינא לשדורי ליה שלמא - וכי יש אדם גדול כל כך ולא אדרוש בשלומי, ויצוה לכתוב לו איגרת שלומים, וכה כתבו לו: 'שלום למלך חזקיה, שלום לקרתא דירושלם, שלם לאלהא רבא'. ואז היה נבוכדנאצר סופר המלך, אך בדיוק בשעת מעשה לא היה בארמון המלך, וכאשר הופיע בארמון ונדוע לו על דבר האיגרת ביקש לראות את נוסח האיגרת, וקרא לפניו את הנוסח הנזכר. אמר להם: קראתם לו 'אלהא רבא' וכתבתם אותו לבסוף, היה לכם להקדים אותו, ולכתוב כדלהלן: שלום לאלהא רבא, שלם לקרתא דירושלם, שלום למלך חזקיה. אמרו לו לנבוכדנאצר: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונוקא - קורא האיגרת יהא השליח. רדף אחר נושא האיגרת, וכאשר רץ ארבע פסיעות בא גבריאל המלאך ועצר בעדו. ואמר רבי יוחנן, אילמלא בא גבריאל והעמידו - לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל [פירש רש"י: שהיה שכרו מרובה והיה לו רשות לאבד שאריתו].

וכאמור שעל זה אמרו בגמ' שם שעמדה לו זכות זו של ריצת ארבעת הפסיעות עד שנעשה מלך על כל העולם.

עוד מסופר בנביא שנבוכדנאצר נענש עונש נורא ונהפך לחיה לשבע שנים, וכלל לא ידע מה נעשה עמו, ובאחד הימים כאשר אך חשב נבוכדנאצר מחשבה להשי"ת - נמחל לו העונש של חיה ביער, וחזר למלכותו ביתר שאת ויתר עוז, כמו שהעיד על עצמו (דניאל ד' לא) "אָנָה נְבוּכַדְצַרְצַר עֲנִי לְשִׁמְיָא נְטִלַת", ואמרו חז"ל (מדרש תהלים לב א): ומה הרשעים שהן חייבין כלייה, כיון שמסתכלין למעלה, מיד הקדוש ברוך הוא מוחל להן, לישראל שהן בני אברהם יצחק ויעקב בזמן שמסתכלין למעלה על אחת כמה וכמה.

שלטונו של נבוכדנאצר היה מן פלאי הדורות. בגמ' (מילה יא) מונים אותו מבין שלושת המלכים ששלטו בכיפה, ואילו בפרקי דרבי אליעזר (פ"ה) הביא שהיו עשרה מלכים ששלטו מסוף העולם ועד סופו, אך נבוכדנאצר עלה על כולם, שלא שלט רק על כל בני האדם אלא גם על חיות השדה ועופות השמים, שכל הבהמות והחיות והעופות לא היו יכולין לפתוח את פיהם בלי רשותו של נבוכדנאצר, כמו שנאמר (דניאל ב' לו) "אֲנַתְּ מִלְכָּא מִלְכָּא דִּי אֱלָהִי שְׁמִיָּא מִלְכֻתָּא חֲסָנָא וְתַקְפָּא וּיְקָרָא יְהִיב לָךְ וּבְכַל דִּי דְרִירוּן בְּנֵי אַנְשָׂא חִיּוֹת בְּרָא וְעוֹף שְׁמִיָּא יְהִיב בִּידְךָ וְהַשְׁלִטְךָ בְּכָלֵהוּן אֲנַתְּ הוּא רִאשֵׁה דִּי דְבָבָא. ופירש רש"י: והשלטך בכלהו - והשלטך על כולם שאפילו גזז על הסוס לא היה צונן, ועל העוף לא יפחה, כמו שנאמר 'ואת חית השדה נתתי לעבדו' (רמיה כז). ובמצודת דוד שם כתב: ובכל די - בכל מקום אשר שוכנים שם בני אדם וחית השדה ועוף השמים, כל המקומות נתן בידך והמשילך על כולם. ועד כדי כך היה כח שליטתו בבעלי החיים, שהיה רוכב על ארי כשתנין קשור בראשו (שבת קג).

והנה אותו נבוכדנאצר הרשע היה זה שפקד על חורבן בית המקדש, ודבר זה הוא מן התמיהות הידועות: כיצד נתן לו השי"ת את היכולת לעשות ככל העולה על רוחו, עד שהחריב את בית ה', ובאמת כבר שאל שאלה זו הנביא ירמיהו, וכלשונו המובא בספרו (יב א-ג): "צדיק אתה יי' כי ארבי אליך, אך משפטים אדבר אותך, מדוע דרך רשעים צלחה" [פירש רש"י: מפני מה הצליח נבוכדנאצר וכבש ירושלים], שלו כל-בגדי בגד, נטעתם גם-שךשו, ולכו גם-עשו פרי, קרוב אתה בפייהם ורחוק מקליטניהם.

והתשובה אשר השיב השי"ת לירמיהו היתה: "כי את רגלים רצתה וילאוה, ואיך תתחרה את הסוסים, ובגדך שלום אתה בוטח ואיך תעשה בגאון ה'ך' (שם פסוק ה), וביארו חז"ל (סנהדרין יג) אמרו: משל לאדם אחד שאמר, יכול אני לרוץ שלש פרסאות לפני הסוסים בין בצעי המים, נזדמן לו רגלי אחד, רץ לפניו שלשה מילין ביבשה ונלאה. אמרו לו, ומה לפני רגליך, לפני הסוסים - על אחת כמה וכמה. ומה שלשת מילין כך, שלש פרסאות - על אחת כמה וכמה. ומה ביבשה כך - בין בצעי המים על אחת כמה וכמה, אף אתה, ומה

המשך מעמוד א'

לפניו יתברך בבחינת שפכי כמים לבך נוכח פני ה', וזה יקר מאד בעיני ה' יתברך, ועל ידי זה יזכה לשוב ולהתקרב אליו יתברך" (שם).

ומי ישער את גודל התעוררות הרחמים והרצון שביכולתו להמשיך על ידי כל פניה ופניה שאנו פונים להשם יתברך, על אף שהיא קטנה ודלה כל כך. הלא כה דברי רבי נתן כאש בוערת: "כשהאדם הוא במצר גדול והתאוות והסטרא אחרא מתגברים עליו מאד, עד שאין לו דרך לנטות ימין ושמאל, בבחינת כל רודפיה השיגוה בין המצרים, עד שנדמה שאפס

ברכת מזל טוב להר"ר זאב ליברמנטש הי"ו לדגל חולדת הבת והי"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולפעש"ט וליוב נחת קדושה	ברכת מזל טוב להר"ר נתן בידרמן הי"ו לדגל חולדת הבת והי"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולפעש"ט וליוב נחת קדושה	ברכת מזל טוב להר"ה ר' נתן פישר שליט"א לדגל חופה בני נפתלי נ"ו לעול תורה ומצוות והי"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולפעש"ט וליוב נחת קדושה	ברכת מזל טוב להר"ר יחזקאל שרמא א. לדגל חולדת הבת והי"ד שויבה לגולה לתורה לחופה ולפעש"ט וליוב נחת קדושה
--	--	--	---